

GÜNÜMÜZ KÜRESEL SORUNLARI KARŞISINDA TÜRK DİLLİ ÜLKELERİN İMKÂN LARI

Hayati Tüfekçioğlu
Ece Bengi Sağlamer

Özet: Üretim araçlarının özel mülkiyetine ve bunların kâr amacıyla işletilmesine dayalı bir ekonomik sistem olarak ifade edilen kapitalizmin yansımalarını hayatımızın her alanında görmekteyiz. Bu çalışmada, kapitalizmin yansımaları olarak ifade edebileceğimiz sorunlar olan açlık, dengesiz ve yetersiz beslenme, gıda güvensizlikleri, su sıkıntıları, göç ele alınarak tüm bunların yol açtığı tablo veriler ışığında incelenmiştir. Türk dilli ülkelerin tarihte yaşadığı doğu öncülüğü, batılılaşma ve komünizm deneyimi vardır. Her üç büyük tecrübeyi de gözden geçirerek, günümüz koşullarına uygun ve uyarlanacak bir sentez, sadece bize ve Türk dilli toplumlara büyük imkânlar çıkarmakla kalmayacaktır. Aynı zamanda, dünya çapında sorunları çözecek politikalar üretmeye, küresel çapta sözümüzün olmasına bizi aday yapacaktır. Bu çalışmadaki veriler, günümüz dünyasında kapitalizmin zirve yaptığı noktada gerekli çözümlerin bir an evvel alınması gerektiğini gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kapitalizm, Eşitsizlik, Kirlilik, Türk Dilli Ülkeler.

OPPORTUNITIES OF TURKISH LANGUAGE COUNTRIES IN FACE OF TODAY'S GLOBAL PROBLEMS

Hayati Tüfekçioğlu
Ece Bengi Sağlamer

Abstract: We see the reflections of capitalism, which is expressed as an economic system based on private ownership of the means of production and their operation for profit, in every aspect of our lives. In this study, hunger, unbalanced and insufficient nutrition, food insecurity, water shortages, migration, which are the reflections of capitalism, are discussed and the picture caused by all these is analyzed in the light of the data. Turkish language countries have experience of Eastern pioneering, westernization and communism in history. By reviewing all three great experiences, a synthesis that will be suitable and adapted to today's conditions will not only bring great opportunities to us and the Turkish-speaking societies. At the same time, it will make us a candidate to produce policies that will solve global problems and to have our word globally. The data in this study reveal that the necessary solutions should be taken as soon as possible at the peak of capitalism in today's world. The data in this study reveal that the necessary solutions should be taken as soon as possible at the peak of capitalism in today's world.

Keywords: Capitalism, Inequality, Pollution, Turkish Language Countries.

GÜNÜMÜZ KÜRESEL SORUNLARI KARŞISINDA TÜRK DİLLİ ÜLKELERİN İMKÂNLARI

Hayati TÜFEKÇİOĞLU
Ece Bengi SAĞLAMER

Günümüz dünyasında 7 milyar 830 milyon insan yaşamaktadır.¹ 821 milyon insan, yani 9 kişiden 1'i aç uyumaktadır.² Sadece 2020 yılında açlıktan 10 milyonu aşkın insan hayatını kaybetmiştir.³ Bunun yanında 1 milyar 700 milyon insanın aşırı kilolu, 771 milyon insanın ise obez olduğu görülmektedir.⁴ Toplamda 2 milyarı aşkın insan fazla kilo problemleri yaşamaktadır.

Afrika ülkelerinde yüzde 20'lik bir oranda yetersiz beslenme görülmektedir. Aynı rapora göre dünyada orta seviyede gıda güvensizliği yaşayan ve daha vahim durumda olan 2 milyardan fazla insan vardır. Burada bahsedilen orta seviye güvensizlik gıdaya ulaşımında sıkıntılar yaşayan veya yediği gıdanın kalitesinden ödün vermek zorunda olan kesimi ifade etmektedir.⁵

2 milyar 200 milyon insanın temiz suya erişimi bulunmamaktadır. 2 milyar 300 milyon insan ise temel temizlik ve tuvalet hizmetlerine erişememektedir. Her gün 5 yaşın altında 800'den fazla çocuk kirli suya bağlı olarak ortaya çıkan ishal hastalığından dolayı hayatını kaybetmektedir. Dünya genelinde atık suların yüzde 80'i arıtılmadan doğaya geri dönmektedir. ⁶ Yılda kirli su yüzünden oluşan kolera ve ishal gibi hastalıklardan 790 bin kişinin öldüğü vurgulanmaktadır. Kıyaslanması açısından dünyada yılda depremler ve afetlerden ortalama 66 bin kişi, savaş kaynaklı 75 bin kişi ölmektedir.⁷

¹ <https://www.worldometers.info/Current-World-Population>

² <https://www.oxfam.org/en/what-we-do/issues/food-climate-and-natural-resources>

³ <https://www.worldometers.info/People-who-died-in-hunger-this-year>

⁴ <https://www.worldometers.info/Overweight-and-obese-people-in-the-world>

⁵ Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 2019, The State of Food Security and Nutrition in the World

⁶ <https://www.oxfam.org/en/what-we-do/issues/water-and-sanitation>

⁷ <https://www.unwater.org/publications/world-water-development-report-2019/>

Kendi topraklarından ayrılan ya da ayrılmak zorunda bırakılan göçmenlerin sayılarına bakıldığında her geçen yıl bu sayının arttığı ve 2017 yılında dünyada 258 milyon göçmen olduğu gözükmektedir. Bu sayı 2010 yılında 220 milyon iken 2000 yılında ise 158 milyon göçmendir. Akdeniz adeta derme çatma araçlarla çıkılan iltica serüveninde hayatını kaybedenlerin mezarlığına dönüşmüştür.

2016 yılında dünyada en çok göçmen ve sığınmacı alan ülke 3,1 milyon kişi ile Türkiye'dir. Türkiye'yi 2,9 milyon ile Ürdün, 2,2 milyon ile Filistin, 1,6 milyon ile Lübnan ve 1,4 milyon ile Pakistan takip etmektedir.⁸

Yasadışı göçmen sayılarına bakıldığında ise 2017 yılının verilerine göre Avrupa Birliği'nde 616 bin yasadışı göçmen olduğu ve 213 bin göçmenin sınır dışı edildiği gözükmektedir. Avrupa Birliği sınırlarında 156 bin kişiyle en fazla yasadışı göçmenin Almanya'da olduğu ve en fazla sınır dışı edilen göçmen 45 bin kişiyle yine Almanya'dadır.⁹ Günümüzde dünyanın en zengin yüzde birlik kesimi geri kalanın servetinin iki katı servete sahiptir.¹⁰ Bu durum insanlık tarihinde görülmemiş bir eşitsizliktir.

1996 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan Ulusal İnsani Gelişme Raporu'nda¹¹ yoksulluğu bitirme üzerine kararlar alınmıştır ancak aradan geçen 25 yılda herhangi bir gelişme olmamıştır, aksine aradaki uçurum katlanarak artmaya devam etmektedir.

İnsanlık tarihinde eşitsizlik hep var olmuştur. Bu eşitsizliği azaltmaya yönelik girişimlerde bulunulmuştur ancak günümüz dünyasındaki kadar büyük ve vahşi bir eşitsizliğe insanlık tarihinde hiç rastlanmamıştır. Bu durum ise günümüzde dünyaya egemen olan kapitalist sistemin artık sürdürülemez olduğunun, bu sistemin iflas ettiğinin göstergesidir.

Mevcut dünya düzeni insanların büyük çoğunluğu için adeta bir cehenne me dönüşmüştür. Bu dünya düzeninin, en hafif tabiriyle hoyrat yaklaşımı sadece insanlarla sınırlı değildir. Fiziki olarak yaşadığımız dünyanın da tarihte görülmemiş şekilde adeta talan edilmesi söz konusudur.

⁸ International Migration Report 2017, United Nations, 2017, New York.

⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

¹⁰ <https://www.oxfam.org/en/what-we-do/issues/extreme-inequality-and-essential-services>

¹¹ Human Development Report, UNDP, 1996, Turkey

Toplam dünya nüfusunun %20'sini oluşturan Batılı ülkeler dünya kaynaklarının %80'ini kullanmakta ve aynı oranda dünyayı kirletmektedir. Biyolojik çeşitlilik her geçen gün azalmaktadır. Dünya ormanlarının alanı 8 milyar hektardan 3.6 milyar hektara gerilemiştir. Her yıl 20 milyon hektar orman yok olmaktadır. Yağmur ormanları diye bir şey neredeyse kalmamıştır.

Doğal kaynakların üçte ikisi tehlikededir. Balıkların ve bitkilerin dörtte biri yok olmak üzeredir. Tarımsal genetik çeşitliliğin dörtte üçü, tarım alanlarının üçte biri yok olmuştur. Kimyasal gübreler ve zirai ilaçlar doğanın dengesini kötüye doğru götürmüştür. Dünya topraklarının üçte biri çölleşmiştir. Son 40 yılda biyolojik çeşitlilik dünyada toplam %30 azalmıştır

Doğanın tahribi sonucunda dünyada kuraklıktan yılda ortalama 55 milyon kişi etkilenmekte, 1100 kişi de ölmektedir. Kuraklığın ekonomik hasarı yılda ortalama 5.4 milyar Amerikan dolarıdır. Sel baskınlarına bakılacak olursa dünyada yılda ortalama 106 milyon kişi selden etkilenmektedir ve 6000 kişi de ölmektedir. Sel baskınlarının yol açtığı ekonomik hasar da 31.4 milyar Amerikan dolarıdır.¹²

Sera gazı emisyonları azaltılmadığı takdirde 2100 yılına kadar yaklaşık 3 derecelik ortalama sıcaklık artışı olacağı öngörülmektedir. Artışın sonucu olarak biyolojik çeşitlilik yok olacak, gıdaya ve suya ulaşımında büyük sıkıntılar yaşanacak ve bu sıkıntılara bağlı olarak salgın hastalık ve ölümlerde artış olacak, hava olaylarının şiddetleri artacağı için afetler ve dolayısıyla can ve mal kayıpları artacaktır. Kuraklık nedeniyle tarımsal üretim neredeyse yapılamayacak, su ve gıda kıtlığı artacak, dünyadaki 410 milyon insan şiddetli kuraklıktan etkilenecek, 49 milyon insanın ise yaşadıkları yerler deniz seviyesi artışı ile birlikte sular altında kalacaktır. Isınmanın getirisiyle hassas gruplar hayatta kalmaya çalışacak, bu canlıların soylarının tükenmesine bağlı olan salgın hastalıklar ve ölümler artacak, günümüzde 500 milyon insanın yiyecek, korruma ve gelir ihtiyacını karşılayan mercan resiflerinin tamamı yok olacaktır.¹³

Fosil yakıtlar ve sera gazları atmosferi kirletmeye devam etmektedir. Son elli yılda fosil yakıtların tüketimi 9 kat artmıştır. Bunun sonucunda küresel ısınma tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Son yüz yılda dünya 0,7 derece ısınmıştır, okyanuslar 20 cm yükselmiştir. Buzulların %20 si erimştir, %40'ı incelmıştır ve dünyada Türkiye yüz ölçümünde buzul yok olmuştur. Dünya 18.

¹² <https://www.unwater.org/publications/world-water-development-report-2019/>

¹³ https://www.wwf.org.tr/calismalarimiz/iklim_ve_enerji/

yy'da "küçük buzul çağı" yaşamıştır. Antarktika tamamen eridiğinde denizlerin 60 metre, Grönland eridiğinde denizlerin 7 metre yükseleceği hesaplanmaktadır.

2050 yılında 9 milyar olacağı hesaplanan nüfus için %70 daha fazla gıda üretilmesi gerekmektedir. Böyle bir üretim için ciddi oranlarda su da harcanacaktır. Günümüzde bir insana gereken gıda üretimi için yılda 2 ile 5 ton su harcanmaktadır. Bu harcama devam ettiğinde 2025 yılında nüfusun üçte ikisinin susuzluk sıkıntısı yaşayacağı hesaplanmaktadır. Ayrıca gıdaların %30'unun çöpe gitmesi su kaybını da artıran bir durumdur.

Dünyadaki tatlı ve tuzlu sular kirlenmiştir. Dünyadaki dengeyi sağlayan sulak alanların yarısı kurumuştur. Son 40 yılda kullanılabilen suların yarısı yok olmuştur.¹⁴ Bütün bunlar o hep övgüsü yapılan Batı aklı ve Batı biliminin dünyayı ve insanlığı getirdiği noktayı göstermektedir. Tüm bu sorunlar karşısında Batı'nın önerdiği bir çözüm de bulunmamaktadır. Batı'nın artık söyleyecek sözü yoktur ama 1. Türk Dünyası Sosyologlar Kongresi'ndeki aşağıdaki konuşma¹⁵, söz söyleme adaylarının bulunduğunu da göstermektedir:

"Türk dilli ülkeler olarak ortak çözümler üretmemizi sağlayacak üç büyük enstrümana sahibiz. Mirasçısı olduğumuz üç önemli deneyim, karşılıklı çıkarlarımıza yönelik çözümler üretilmesine imkân sağlayacak bir zenginlik göstermektedir.

Bunlardan birincisi her şeyden önce bizim tarihte Doğu toplumlarının öncüsü ve önderliğini yapmak gibi bir misyona sahip olmamızdır. Osmanlı ile birlikte, dünya çapında uluslararası ilişkileri belirleyecek ve denetleyecek kapsama ulaşarak dünya imparatorluğuna dönüşen bir sistemin mirasçısıyız.

İkincisi, 200 yıllık Batılılaşma deneyimine sahip olmamızdır. Söz konusu deneyim tarihimizin son derece önemli bir zenginliğini oluşturmaktadır ve özellikle günümüzde Orta Asya ülkelerinin bizim yaşadığımız bu deneyimi gözden geçirip yararlanmalarını sağlayacak özellikler taşımaktadır.

Üçüncü enstrüman, Orta Asya toplumlarının son 80 yılda yaşadıkları komünizm deneyimidir. Söz konusu deneyim yok sayılmaması gereken, gör-

¹⁴ <http://www.tukcev.org.tr/su-ve-kuresel-isinma>

¹⁵ H. Tüfekçioğlu, "Küreselleşme Önünde Türk Dünyası", **I. Türk Dünyası Sosyologlar Kurultayı**, Edt, Ebulfez Suleymanov, 25-27 Kasım 2005, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yay., Kocaeli 2005, s.139-141.

mezden gelinmemesi gereken ve bizim tarafımızdan dikkatlice incelenip yararlanılacak yönlerinin olup olmadığına bakılması gereken bir deneyimdir.

İşte ortak tarihsel temeller bu noktada büyük önem arz etmektedir. Günümüzde dünya üzerinde aynı dil grubundan olan ve akrabalık bağları bulunan toplumlar içinde, tarihin bu üç önemli deneyimini yaşamış, üç büyük tecrübenin mirasçısı olan başka bir toplum bulunmamaktadır. Elimizde, Doğu mirasçılığı, 200 yıllık son derece önemli bir Batılılaşma deneyimi ve 80 yıllık komünizm tecrübesi mirası bulunmaktadır.

Her üç büyük tecrübeyi de gözden geçirerek, günümüz koşullarına uygun ve uyarlanacak bir sentez, sadece bize ve Türk dilli toplumlara büyük imkânlar çıkarmakla kalmayacaktır. Bu üç tecrübeden süzülüp oluşturulacak bir çözüm, küresel nitelikte özellikler taşıyacaktır ve bizleri sadece kendi sorunlarımız çözmeye değil, dünya çapında sorunları çözecek politikalar üretmeye, küresel çapta sözümüzün olmasına aday yapmaktadır. Yapmakta olduğumuz kongrenin bu yolda atılmış bir adım olduğunu düşünüyor ve bu çalışmaların devamını diliyoruz.”